

SAŽETAK

Nakon kraćeg osvrta na prilike u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca od 1918. do 1928. godine daje se opis prilika u državi nakon atentata u Narodnoj skupštini, uvođenja Šestosiječanjske diktature i potom oktroiranoga Ustava, atentata u Marseilleu i prilika u Kraljevini Jugoslaviji nakon atentata. Naveden je i Sporazum Cvetković–Maček kojim se uspostavlja Banovina Hrvatska koja ruši centralizam, diktaturu i integralno jugoslavenstvo te se ponovo Dubrovnik i mjesta Kotara Dubrovnik vraćaju u maticu Hrvatsku. Opisom političkoga života u gradu Dubrovniku ukazuje se na posljedice diktature i prividnu obnovu političkoga života u kojem Dubrovnik slijedi jugoslavenski trend formiranja političkih stranaka te stanje unutar organizacija bivših oporbenih stranaka koje predvodi Hrvatska seljačka stranka.

Uvođenjem Namjesništva, zatim parlamentarnim izborima 1931., 1935. i 1938. nastupa vrijeme sloma diktature, centralizma i jugoslavenskoga unitarizma te se održavaju u Dubrovniku javne manifestacije kojima se izražava želja za promjenama s istaknutim hrvatskim predznakom, i to kroz djelovanje kulturnih društava (posebice Gundulićeve glazbe i Hrvatskoga pjevačkog društva Gundulić, a kasnije i drugih kulturnih društava, među kojima je bilo i Pjevačko društvo Dubrava). Opisane su i političke turbulencije koje podržavaju i dubrovački listovi *Narodna svijest*, *Dubrava (Hrvatska Dubrava)* i *Hrvatski jug* kao i katoličke omladinske organizacije i sportska društva.

Dubrovačku svakodnevicu u međuratnom razdoblju obilježila je stalna besparica općinskoga/gradskoga proračuna, koji nije zadovoljavao gradske potrebe, osobito komunalne potrebe građana (električna energija, voda i gradski promet). Da bi zadovoljavala osnovne potrebe utvrđene proračunom, Općina se morala svake godine zaduživati i plaćati visoke kamate pa nije mogla izdvajati novac za gradnju školskih zgrada, nove gradske klounice izvan grada i drugo. Tridesetih godina 20. stoljeća grad se širi na područje Lapada, Ploča i Gruža pa nastaje novi Dubrovnik koji se ne usklađuje s arhitekturom staroga grada Dubrovnika, čime nisu bili zadovoljni mnogi građani, a i arhitekti. Pred početak Drugoga svjetskoga rata individualna gradnja stambenih objekata ponovo je pojačana jer su se ulaganje i kupnja nekretnina imućnima činili kao najsigurnija investicija. Odlike gospodarskih prilika u Dubrovniku u kojima su prednjačili pomorstvo, bankarstvo, trgovina, trgovački obrt i turizam, a u okolnim predjelima Općine i zemljoradnja (vinogradarstvo, maslinarstvo i ostale kulture kao što je uzgoj buhača, ljekovitog bilja, badema, duhana itd.) utjecale su na snažnu urbanizaciju koja je na dubrovačkom području posebice izražena kroz čitavo razdoblje 1930-ih i koju nije zaustavila ni velika ekonomska kriza 1929. Dubrovnik tridesetih godina najskuplji je grad u Kraljevini Jugoslaviji u kojem su uz imućne i dobrostojeće građane živjeli brojni siromasi koji su se hranili u pučkim kuhinjama. Životna svakodnevica

posebice je bila teška uoči Drugoga svjetskoga rata kada je uvelike nestajalo osnovnih živežnih namirnica (brašna, mesa, šećera, masti itd.) u vrijeme kada je cijena trgovačke robe stalno rasla, a trgovci neprestano povlačili iz trgovine proizvode nadajući se da će ih kasnije skuplje prodati.

Zbog tih nestašica hrane bilo je u gradu mnogo krađa, a javljaju se potkraj tridesetih godina i radnički štrajkovi koji poprimaju i političku konotaciju. Radnici traže veće plaće i bolje uvjete života. No, unatoč svemu u gradu se slavilo i obilježavalo režimske obljetnice, obljetnice s hrvatskim predznakom, te godišnjice rođenja i smrti znamenitih Dubrovčana (Bošković, Gundulić i drugi) i istaknutih Hrvata (Matija Gubec, Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan, Stjepan Radić, Josip Juraj Strossmayer i drugi). Vjerski život dubrovačkih građana neizostavno i tradicionalno je povezan s proslavom blagdana sv. Vlaha, u djelovanju biskupa Josipa Marije Carevića, aktivnosti u djelovanju Katoličke akcije i drugo. Sastavni dio svakodnevice Dubrovnika i njegovih stanovnika je društveno-kulturni život kroz djelovanje Dubrovačke filharmonije, Dubrovačkoga kazališnoga društva, Pjevačkoga društva Dubrava, Srpskoga pjevačkoga društva Sloga, crkvenoga zbora, Sokolske glazbe i drugih. Mnoge društvene priredbe, glazbene i dramske predstave održavale su se u Bondinom kazalištu.

Ova kronika dubrovačke svakodnevice u međuratnom razdoblju zaustavila se pred 1941. godinom. Onom, tijekom koje će – u ratnim europskim i svjetskim olujama – rat pogoditi sve ljude bez razlike. Osjetit će se to i u svekolikom životu grada Dubrovnika i njegovih stanovnika. I uspostava Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941. djelovat će na novu vlast koja je prihvatila korjenito poništenje onoga što je postignuto u proteklim desetljećima i što je u svekolikom životu stanovnika stoljetnoga grada Dubrovnika bilo duboko ukorijenjeno, u sredinu u kojoj su živjeli, djelovali i evidentno doprinosili gospodarskom, kulturnom, prosvjetnom i sveopćem napretku.